

การสร้างสรรคศิลปะภาพตัวแทนทุนวัฒนธรรมของความเป็นคนไทย
เชื้อสายจีน จังหวัดพิษณุโลก

The Creation of Representation Conceptual Art of Cultural Capital
with Thai People of Chinese Origin in Phitsanulok Province

ยรรยงวรกร ทองแย้ม¹ ชลาลัย ศรีสุวรรณ² วรณิดา เสืออ่ำ³

Yanyongvorakorn Thongyaem, Chalalai Srisuwan, Wannida Sueum

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและนำเสนอศิลปะภาพถ่ายผ่านทุนวัฒนธรรมด้วยเทคนิคการจัดวางความงามผ่านความเชื่อวัฒนธรรมจีนพิษณุโลก ให้เป็นที่รู้จักและร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนมากขึ้น ด้วยการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้แนวคิดแรงดลใจศิลปะในเชิงปัญญาและเทคนิคการจัดวางภาพถ่ายด้วยการจัดตั้งสถานการณ์ ซึ่งได้ผลงานศิลปะสร้างสรรค์ภาพตัวแทนของทุนวัฒนธรรมผ่านภาพถ่าย 5 ชุดภาพ และจัดแสดงออนไลน์เพื่อสำรวจการรับรู้ ความซาบซึ้งและความประทับใจ มีผู้ตอบแบบสำรวจจำนวน 126 คน ดังนี้ จำนวน 5 ชุดภาพ ได้แก่ ชุดภาพที่ 1 เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์ ที่ค่าเฉลี่ย 4.65 ชุดภาพที่ 2 ซิโกว ประเพณีทิ้งกระจาดของคนไทยเชื้อสายจีนพิษณุโลก ที่ค่าเฉลี่ย 4.64 ชุดภาพที่ 3 เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และราชสีห์ฮากกา ที่ค่าเฉลี่ย 4.64 ชุดภาพที่ 4 พระโพธิสัตว์เทพแห่งความเมตตา ที่ค่าเฉลี่ย 4.60 และ ชุดภาพที่ 5 เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ ที่ค่าเฉลี่ย 4.60 และผลงานได้มีการจัดแสดงทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ณ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สำหรับการอนุรักษ์ทุนวัฒนธรรมและความงามของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดพิษณุโลกต่อไป

คำสำคัญ (Keywords): สร้างสรรค์ศิลปะ; ภาพตัวแทน; ทุนวัฒนธรรมจีน

Received: 2023-01-09 Revised: 2023-03-18 Accepted: 2023-03-19

¹ สาขาวิชานิตยศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: yanyongvorakorn@psru.ac.th

^{2,3} สาขาวิชานิตยศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University.

Abstract

This research aims to creating and present photography through cultural capitals by using aesthetic arrangement techniques according to cultural beliefs of Phitsanulok Chinese in order to make people become more aware and help conserve Thai Chinese's art and culture. The creative research method uses the concept of artistic inspiration and photographic arrangement techniques by setting up situations. This results in creative art pieces cultural capitals' representation through photographs which are exhibited online for surveying awareness, appreciation, and impression. There were 126 who answered the survey as follows: set 1, The Deity of Bravery and the Holy Guardian, averaged 4.65; set 2, Sigou: Thai People of Chinese Origin in Phitsanulok's Baskets Throwing Festival, averaged 4.64; set 3, The Deity of Honesty and the Hakka Lion, averaged 4.64; set 4, Bodhisattva the Goddess of Mercy, averaged 4.60; and set 5, The Deity of Fertility, averaged 4.60. In addition, the art works are exhibited both online and offline at Art and Culture Center of Pibulsongkram Rajabhat University to continue to conserve cultural capitals and aesthetics of Thai people of Chinese origin in Phitsanulok Province.

Keywords: Creating art; representation; Chinese cultural capitals

บทนำ (Introduction)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ภายใต้แนวทางการพัฒนาภาคเหนือให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง ในหัวข้อของการพัฒนาเมือง ได้ปรากฏแนวทางทางการพัฒนาหลักที่ 4 ว่าด้วยการรักษาอัตลักษณ์ของเมืองและสร้างคุณค่าของทรัพยากรเพื่อกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ สืบสาน ประเพณี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นบ้านและเมืองเก่า ตลอดจนใช้เศรษฐกิจดิจิทัลต่อยอดพัฒนาเมือง ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนและสร้างแบรนด์ หรือเอกลักษณ์ของเมือง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างมีคุณค่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12)

ต่อยอดมายังแนวทางการพัฒนาเมืองสำคัญ ในข้อที่ 3 ที่ระบุถึงการพัฒนาเมืองพิษณุโลกให้เป็นศูนย์กลางการค้า การบริการ ธุรกิจสุขภาพ การศึกษาและธุรกิจด้านดิจิทัล โดยการพัฒนากระบวนเชื่อมโยงระหว่างเมืองและพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อรองรับสังคมดิจิทัลเพื่อให้เกิดเป็นเมืองสำคัญที่พัฒนาอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12)

จากมติเป้าหมายของการพัฒนาดังกล่าว จึงเป็นฐานคิดของการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ว่ามีอัตลักษณ์ของเมืองอย่างไรและจะสามารถสร้างสรรค์คุณค่าของทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรม ลักษณะใด ผู้วิจัยจึงเริ่มศึกษาข้อมูลของจังหวัดพิษณุโลกเพื่อทำมองหาประเด็นสำคัญที่จะทำการศึกษาซึ่งพบประเด็นสำคัญว่า

ในช่วง 400 ปีจนกระทั่งปัจจุบันพิษณุโลกมีความสำคัญต่อโครงสร้างการดำเนินการบางอย่างจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้พื้นที่นี้เป็นหนึ่งในพื้นที่ ที่ชาวจีนมีความสนใจในการเข้ามาจัดตั้งรกรากและใช้ชีวิตได้ โดยหากจะอธิบายว่าชาวจีนนั้นมีการเคลื่อนตัวเข้ามาสู่ประเทศไทยและมีความสำคัญอย่างไรในช่วง 400 ปี ของพิษณุโลกก็พบว่า ชาวจีนนั้นอพยพส่วนใหญ่คือชาวจีนที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน คือ มณฑลกว่างตุง ฮกเกี้ยนและไหหลำ ซึ่งชาวจีนเหล่านี้รวมกลุ่มกันเป็น 5 กลุ่มใหญ่อันจะเห็นได้จาก ศาลเจ้า กลุ่มสมาคม กลุ่มแซ่ โรงเรียนจีน และอื่นๆ สาเหตุของการอพยพของชาวจีนมาสู่ประเทศไทยก็เพราะว่าความไม่สงบที่เกิดขึ้นในประเทศจีน ทำให้ทรัพยากรที่มีนั้นเริ่มใช้ชีวิตได้ยากทำให้เกิดการเดินเรือออกสู่ทะเล โดยเริ่มมีการออกเดินทางมาตั้งแต่วราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-960) ซึ่งการเดินทางเรื่อนั้นสำคัญมากต่อการทำให้ชาวจีนกระจายไปสู่กลุ่มประเทศต่างๆ รวมทั้งจังหวัดพิษณุโลก (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2563)

จนกระทั่งเกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ในชุมชนจีนจังหวัดพิษณุโลกในปีพุทธศักราช 2,500 ทำให้คนเชื้อสายจีนมีกิจกรรมต่างๆในชุมชนจนทำให้ชาวจีนในพิษณุโลกอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นในเวลาต่อมา ที่น่าสนใจคือ ความเป็นไทยเชื้อสายจีน อาทิ ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ยังไม่ได้มีกระบวนการจัดการให้กลายเป็นหมวดหมู่ เป็นภาพตัวแทนที่เป็นชิ้นงานให้ได้มีการรู้จักอีกทั้งเพื่อให้เกิดการธำรงรักษาต่อไป ตลอดจน ยังไม่มีการรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลให้กลายเป็นแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่จะให้เกิดการสืบสานและพัฒนาเพื่อรองรับแนวทางเศรษฐกิจดิจิทัลต่อยอดพัฒนาเมือง ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของของชุมชนและสร้างแบรนด์ หรือเอกลักษณ์ของเมือง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างมีคุณค่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2

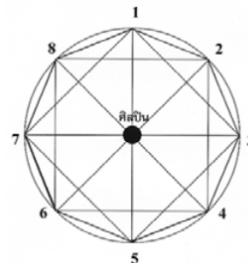
ทำให้งานวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสร้างและเสนอศิลปะภาพถ่ายผ่านทุนวัฒนธรรมด้วยเทคนิคการจัดวางความงามผ่านความเชื่อวัฒนธรรมจีนพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อสร้างและเสนอศิลปะภาพถ่ายผ่านทุนวัฒนธรรมด้วยเทคนิคการจัดวางความงามผ่านความเชื่อวัฒนธรรมจีนพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

กรอบวิธีของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ตัวบทที่สะท้อนความเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏ ผ่านวิถีชีวิต ศาสนสถาน อาหาร และอาคาร เพื่อกำหนดแบบสร้างสรรค์งานศิลปะภาพ วิธีการสร้างสรรคศิลปะ-วิจัย (Pure Practice Art – Research Methodology) ตามระเบียบวิธีการของ ปรีชา เกาทอง (2562) โดยมีกรอบขอบเขตในการสร้างสรรค์ดังนี้

ภาพ 1 ปรีชา เกาทอง. (2557). แนวทางการวิจัยและพัฒนางานด้านความรู้ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะวิชาการ. วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2557 หน้า 9

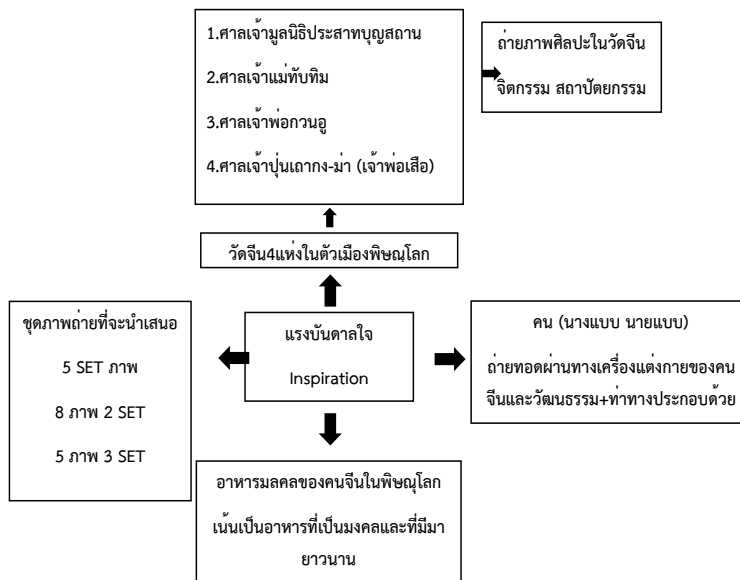
1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้การเก็บรวบรวมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชิงคุณภาพ และลงสำรวจความเป็นจีนที่ปรากฏในศาสนสถาน วิถีชีวิต ตลอดจนสังเกตอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้แรงบันดาลใจและแนวความคิดมาถ่ายทอดโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ขั้นผลิตสร้างสรรค์ และการนำเสนอเผยแพร่

1.1 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

การเก็บข้อมูลทำการเก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ

1) สัมภาษณ์ตัวแทนของ 7 สมาคมชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่แข่งขัน มั่นคง เพื่อชุมชน คือ สมาคมจีน จังหวัดพิษณุโลก สมาคมไหหลำภาคเหนือแห่งประเทศไทย , มูลนิธิประสาธน์บุญสถาน , สมาคมนักเรียนเก่าสันทัน , สมาคมดนตรีจีนแผ่ฮั่ว , สมาคม ฮากกา , สมาคมมิตรภาพไทยจีน 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือเก่า ตำรา และสถาปัตยกรรมในศาสนสถานวัดจีนในพิษณุโลก 4 แห่ง

ภาพ 2 แผนภาพผลการรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้ได้แรงบันดาลใจดังภาพเพื่อนำมาใช้ในการถ่ายทำ ออกมาเป็น 5 ชุดภาพ ได้แก่ชุดภาพที่ 1 เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์ ชุดภาพที่ 2 ชิโกว ประเพณีหึ่งกระจาดของคนไทยเชื้อสายจีนพิษณุโลก ชุดภาพที่ 3 เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และราชสีห์ฮากกา ชุดภาพที่ 4 พระโพธิสัตว์เทพีแห่งความเมตตา และ ชุดภาพที่ 5 เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์

1.2 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

การผลิตและสร้างสรรค์ผลงานผู้วิจัยใช้กล้องถ่ายรูปและโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อมาทำการประกอบสร้างภาพเข้าด้วยกัน โดยใช้จินตนาการแรงบันดาลใจมาเชื่อมโยง สถานที่ที่เป็นฉากหลังและตัวบุคคลที่แต่งกายสะท้อนเรื่องราวให้เป็นภาพตัวแทน โดยใช้สัญลักษณ์ภาพตัวแทนให้มีความหมายโดยมีขั้นตอนดังนี้

ภาพ 3 ภาพการพัฒนาศิลปะภาพตัวแทนและการถ่ายทำ

จากภาพ 3 คือกระบวนการถ่ายทำตั้งแต่ภาพร่างศิลปะภาพตัวแทนและขั้นตอนการถ่ายทำภาพต้นแบบก่อนการเข้าสู่กระบวนการจัดวางภาพถ่าย (Manipulating Photography)

ภาพ 4 การประกอบเทคนิคการจัดวางภาพถ่าย (Manipulating Photography)

จากภาพ 4 คือการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และใช้เทคนิคจัดวางภาพถ่าย (Manipulating Photography) ที่ประกอบไปด้วยภาพจำนวน 5 ภาพ และใช้ภาพเสริมทางคอมพิวเตอร์มาประกอบให้กลายเป็นภาพฉบับสมบูรณ์

1.3 ขั้นนำเสนอและเผยแพร่

ขั้นตอนการนำเสนอเผยแพร่ ผู้วิจัยได้มีการนำไปจัดแสดงนิทรรศการ ณ สำนักศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ด้วยการใช้ลักษณะ E-book และ QR Code ในลักษณะไฟล์ดิจิทัล และให้ผู้เข้าชมได้ สแกนและประเมินผลการรับรู้ ความซาบซึ้ง และความประทับใจ ในช่วงระยะเวลา 30 วันที่จัดแสดงระหว่าง 1 ตุลาคม 2564 – 31 ตุลาคม 2564 ได้มีผู้เข้าชมจำนวน 126 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 5 ภาพหน้าปกเล่มผลงานศิลปะภาพถ่าย QR Code การนำไปสเตอร์ไปจัดแสดง

ในกระบวนการศึกษาผลงานสร้างสรรค์นี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการแนวทางการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะวิชาการและได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรคือผู้ที่เข้าชมงานนิทรรศการแบบวิธีไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ซึ่งจะทำให้การเก็บแบบสอบถามจนครบจำนวนทั้งหมด 126 คนที่เข้าร่วมชมงาน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะใช้ในการเก็บข้อมูลกับบุคคลทั่วไปเพื่อประเมินการรับรู้ ซาบซึ้ง และความประทับใจ ตามแนวทางการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะวิชาการ.

3. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติ

ผู้ศึกษาจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลผลการศึกษาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจะใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลผลการศึกษาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจะใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยจำแนกได้เป็น 2 ส่วนคือ การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน และการนำเสนอเผยแพร่เพื่อประเมินผลการรับรู้ ความซาบซึ้ง และความประทับใจ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาพรวมของผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและพบว่าแรงบันดาลใจที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นภาพตัวแทนของคนไทยเชื้อสายจีนในพิชณโลก มีชุดภาพ ประกอบไปด้วย 1 เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์ ชุดภาพที่ 2 ซิโกว ประเพณีทิ้งกระจาดของคนไทยเชื้อสายจีนพิชณโลก ชุดภาพที่ 3 เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และราชสีห์ฮากกา ชุดภาพที่ 4 พระโพธิสัตว์เทพแห่งความเมตตา และ ชุดภาพที่ 5 เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์

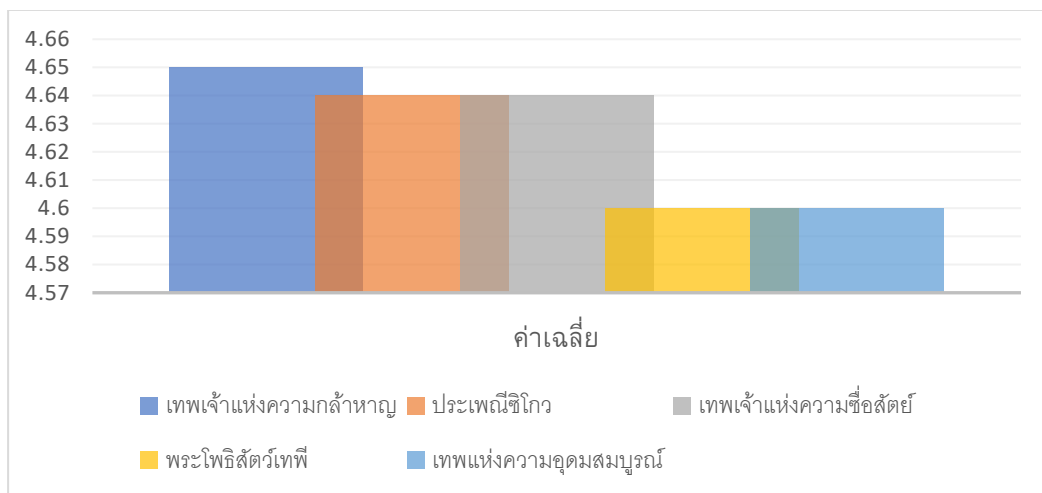
ภาพ 6 ตัวอย่างภาพของชุดภาพตัวแทนศิลปะสร้างสรรค์คนไทยเชื้อสายจีนพิชณโลกในเล่มผลงาน

จากภาพคือตัวอย่างภาพที่ใช้เทคนิคการจัดวางของภาพที่มีอยู่จริงผสมผสานกับเทคนิคภาพถ่ายจัดแสงและประกอบสร้าง จึงทำให้กลายเป็นภาพศิลปะที่เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจและนำไปจัดแสดงซึ่งได้ผลการรับรู้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 2 ผลการรับรู้ ความซาบซึ้งและประทับใจพบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.2 เพศชายร้อยละ 48.8 มีช่วงอายุ 19-25 ร้อยละ 64.1 อายุ 26-35 ร้อยละ 31.2 อายุ 36-50 ร้อยละ 4.1 และน้อยกว่า 18 ร้อยละ 0.6

ในด้านการรับรู้คุณค่าทางศิลปะของความเป็นไทยเชื้อสายจีนต่อศิลปะภาพถ่ายด้วยเทคนิคจัดวางความงามผ่านความเชื่อวัฒนธรรมจีนพิชณโลก พบว่า เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.65 ประเพณีซิโกว ประเพณีทิ้งกระจาด

ของคนไทยเชื้อสายจีนพิชฌุโลก อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.64 เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ และราชสีห์อากาศระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 พระโพธิสัตว์เทพแห่งความเมตตา ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.60 เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ ค่าเฉลี่ย 4.60 ในระดับมากที่สุด และรวมเฉลี่ยในระดับมาก 4.62

ในมิติของทุกชุดภาพ มีความเห็นออกมาเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดในเรื่องคิดว่า ควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในพิชฌุโลกให้คนรุ่นหลังสืบทอดไป รองลงมาคือ ผลงานชุดนี้สามารถถ่ายทอดให้คนรับชมได้รับรู้คุณค่าทางศิลปะของ ศิลปะวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

วัตถุประสงค์ด้านสร้างสรรค์ศิลปะภาพถ่ายที่เป็นภาพตัวแทนของทุนวัฒนธรรมความเป็นคนไทยเชื้อสายจีนพิชฌุโลกที่ค้นพบว่าทุนวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดพิชฌุโลก คือ จิตรกรรมและสถาปัตยกรรมที่ปรากฏ เช่น วัด และภาพเขียนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เครื่องแต่งกายและลักษณะเฉพาะของศิลปะที่ปรากฏของเครื่องแต่งกายเช่น ชุดเทพเจ้ากวนอู ชุดดอกไม้ของเจ้าแม่ทับทิม อาหารมงคลและวิถีชีวิตของเช่น เครื่องบวงสรวงและอาหารการกิน ตลอดจนความรู้สึกและจิตวิญญาณที่เป็นลักษณะและพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมซีโกว ของร่างทรงเจ้าพ่อเสือที่มีผลทางจิตวิญญาณ นั้นเป็นไปได้ว่าพื้นที่ของพิชฌุโลกนั้นเป็นพื้นที่ของชุมชนชาวจีนมานับร้อยปีที่มีคนจีนมาตั้งรกราก ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจคือเรื่องทุนนั้นจะปรากฏอยู่ในสนามต่าง ๆ (Fields) ซึ่งจะกระจุกกระจาย โดยที่ทุนมิติที่ 1 คือ ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับทุนของมาร์ก ที่จะต้องอยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนมูลค่า หรือเรียกว่า ทุนของเงินด้านเศรษฐกิจ (Bourdieu, 1998)

มิติที่ 2 คือ ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ซึ่งจะปรากฏอยู่ในกิริยาและจิตใจที่อยู่ในระดับจิตสำนึกได้ ซึ่งจะต้องใช้กระบวนการหล่อหลอมมาอย่างยาวนาน ในส่วนนี้จะเรียกว่า ฮาบิตุส (Embodied State) โดยที่การเกิดขึ้นของทุนวัฒนธรรมนี้ สำคัญที่จะต้องใช้เวลา และการหล่อหลอมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ระบบ การเรียน กิจกรรม พิธีกรรมต่าง ๆ และทุนด้านนี้จะต้อง จะต้องมึลักษณะสำคัญที่ถูกส่งต่อสืบทอดผ่านกรรมพันธุ์ จนเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมา อย่างเช่น การเข้าศาลเจ้าเพื่อมีกระบวนการในการไหว้ตามสิ่งที่เคารพนับถือ หรือกระบวนการเชิงพิธีกรรมในประเพณีต่างๆ เช่นประเพณี ซิวโก ที่จะใช้ระลึกถึงผู้เสียชีวิตไปแล้วก็เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังมีมิติในรูปแบบเชิงสถาบัน เช่น โรงเรียน หรือกระบวนการเพาะบ่มความรู้ความคิดจิตวิญญาณต่างๆ ที่จะทำให้หล่อหลอมกลายเป็นความคิดความเข้าใจ การศึกษาต่างๆ จนในที่สุดจะกลายเป็นมูลค่าที่จะสามารถแปลงสิ่งที่เป็นความรู้และแปลงเรื่องวัฒนธรรมขึ้นเป็นสิ่งที่ได้โอกาสในชีวิตมากขึ้นได้ หากจะกล่าวคือ การเกิดขึ้นของทุนวัฒนธรรม จะทำให้เกิดมูลค่าเชิงวัตถุมากขึ้นได้ โดยเฉพาะการมีความเกี่ยวข้องกับมิติที่ 3 ที่เรียกว่า มิติทุนทางสังคม (Bourdieu, 1998)

มิติที่ 3 ทุนทางสังคม (Social Capital) ในมิติของทุนทางสังคมคือสิ่งที่น่าสนใจ เพราะชุมชนเงินที่ปรากฏจนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมนั้น ทำให้กลายเป็นสังคมอย่างเกาะเกี่ยวและเหนียวแน่น เนื่องจากชุมชนเงินที่ปรากฏในพิษณุโลกนั้น มีการหล่อหลอมด้วยความรู้ความเข้าใจ และมีกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น พิธีวันไหว้พระจันทร์ หรือ เทศกาลโคมไฟง่วนเซียว ที่ทำให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสถานะเชิงพื้นที่ จนทำให้เกิดการเชื่อมโยงที่หล่อหลอมทุนวัฒนธรรม และเกิดเม็ดเงินหมุนเวียนจนกลายเป็นทุนทางเศรษฐกิจ เพราะภายในกิจกรรมจะมีการประมูลของศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และการเกาะเกี่ยวทุนทางสังคมนี้เอง ที่ทำให้เกิดมิติเชิงระบบของวัตถุ (Bourdieu, 1998)

ด้วยระบบของวัตถุในมิติของ ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) ซึ่งเชื่อว่า วัตถุที่เกิดขึ้นในสังคม ล้วนเกิดมาจากการมีส่วนร่วมของคำว่าทุน เนื่องจาก ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) ได้รากฐานแนวคิดมาจาก มาร์กซิสต์ ที่ว่าด้วยเรื่องสินค้าและทุนทางเศรษฐกิจมาด้วย ทำให้ ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) สนใจว่าผลกระทบทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ล้วนที่จะต้องมึหน้าที่ในเรื่องการใช้งาน การตอบสนองความเร่งเร็ว และเป็นความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับผู้ใช้ (Jean Baudrillard, 1996) ดังจะมีตัวอย่างเช่น ในพิธีกรรมบางอย่างของชาวจีนที่มีการประมูลส้ม ซึ่งหน้าที่ของส้ม คือการเป็นผลไม้รับประทานได้ แต่เมื่อมีการนำพิธีกรรมและความเชื่อมาผสมผสาน ทำให้เกิดคุณค่าใหม่ที่มีมูลค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจและมูลค่าทางจิตใจ จึงไปสอดคล้องกับทิศทางแนวคิดของ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ดังนั้นแล้ว

สัญญาณที่เกิดขึ้นจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเกาะเกี่ยวนั้นเกิดขึ้นได้อย่างน่าสนใจและ ทำให้สังคมชาวจีนนั้นมีเอกลักษณ์ในพื้นที่สนามของจังหวัดพิษณุโลก

จากข้อค้นพบที่น่าสนใจ ที่พบว่า ในด้านการรับรู้คุณค่าทางศิลปะของความเป็นไทยเชื้อสายจีนต่อศิลปะภาพถ่ายด้วยเทคนิคจัดวางความงามผ่านความเชื่อวัฒนธรรมจีนพิษณุโลกพบว่า เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.65 ประเพณีซิกโกว ประเพณีทิ้งกระจาดของคนไทยเชื้อสายจีนพิษณุโลก อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.64 เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และราชสีห์ฮากการะดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 พระโพธิสัตว์เทพแห่งความเมตตา ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.60 เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ ค่าเฉลี่ย 4.60 ในระดับมากที่สุด และรวมเฉลี่ยในระดับมาก 4.62

ในมิติของทุกชุดภาพ มีความเห็นออกมาเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดในเรื่องคิดว่า ควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในพิษณุโลกให้คนรุ่นหลังสืบต่อไป รองลงมาคือ ผลงานชุดนี้สามารถถ่ายทอดให้คนรับชมได้รับรู้คุณค่าทางศิลปะของศิลปะวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในระดับมาก

ตรงนี้น่าสนใจไปสอดคล้องกับแนวคิดของภาพตัวแทน ที่พูดถึงโดย สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall) ที่นำมิติเชิงสัญญาณและนำแผนที่ความคิดที่อยู่ในระบบความคิดคนว่ามีความสัมพันธ์กับสาเหตุของอะไรบางอย่าง ซึ่งสจ๊วตฮอลล์ (Stuart Hall) ให้ความสใจในเรื่องภาษา ซึ่งภาษานั้นคือกระบวนการสร้างความหมายทั้งหมดที่คนได้ตีความ นั่นหมายความว่า ในมิติที่คนรับรู้ ว่า เทพเจ้าแห่งความกล้าหาญและผู้พิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์นั้นอยู่เป็นลำดับที่ 1 ที่คนรับรู้ศิลปะภาพถ่ายด้วยเทคนิคการจัดวาง น่าสนใจตรงที่เป็นภาพแทนของอะไรบางอย่างที่ไม่ได้มีการเกิดขึ้นได้จริง แต่เกิดขึ้นได้เพราะจินตนาการภาพบางอย่างในรูปแบบของความเข้าใจ ที่ถอดรูปออกมาแล้วสอดคล้องกับความคิดของคน

สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับสจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall, 1997) ได้ให้แนวทางไว้ว่า ภาพสะท้อนนั้นสัมพันธ์อยู่กับ วัตถุ ความคิด และเหตุการณ์ที่อยู่บนโลกแห่งความจริง ซึ่งเห็นได้ด้วยตาเปล่า ลำดับต่อมา คือ เจตจำนง ซึ่งเจตจำนงนี้ ผู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นมา จะมีความหมายอะไรบางอย่าง เช่น สัญลักษณ์ที่ปรากฏขึ้นในศาลเจ้า หรือพิธีกรรมต่างๆ ที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมล้วนเป็นความตั้งใจบางอย่าง ที่ทำให้คนจีนได้เกาะเกี่ยวกัน เหมือนอย่างเช่น จี๊ว ที่สวดแทรกคุณธรรม รวมทั้งเรื่องราวต่างๆในการสร้างชาตินิยมของการกู้ชาติ ไค่ซิง ล้มหมิง อยู่ในนั้น จึงไปสอดคล้องกับภาษา ซึ่ง ภาษาที่เป็นลักษณะการใช้คำร้อยเรียงกันนี้ ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าการประกอบสร้าง ซึ่งการประกอบสร้างนั้นจะไม่มีจุดหมายใด ถ้าหากว่า ไม่ได้เกิดมาจากการเจตจำนง ที่อยากให้เป็นการดำรงอยู่ ไม่ได้เกิดประโยชน์ใด ถ้าไม่มีความเข้าใจ (Concept) และสัญญาณ (Sign) และสิ่งเหล่านี้ ซ่อนอยู่ในมิติเชิงวัฒนธรรม

สอดคล้องกับงานของ อุทิศ ทาหอม พิชิตวันดี และ สำราญ ฐรตา(2559) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับสังคม ที่พบว่า ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางสังคมนั้นจะต้องมีผู้เล่น เพื่อสร้างทุนทางสัญลักษณ์จนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมและกลายเป็นรสนิยมที่จะต้องมีการสร้างรหัส ซึ่งรหัสเหล่านี้จะอยู่ในวัตถุสิ่งของที่เกิดการแลกเปลี่ยนได้ และกลายเป็นภาพตัวแทนของพื้นที่ อย่างเช่น สินค้าประจำถิ่นที่มีการผลิตโดยใช้ความรู้ ทักษะ วิธีการต่าง ๆ ของตัวตนผู้เฒ่าผู้แก่ที่ผ่านการสอนมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพิธีกรรมการเกาะเกี่ยว รวมทั้งเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ทำการกิจกรรมสืบทอดต่อกันมาเป็นประเพณีอย่างเหนียวแน่น

ซึ่งความน่าสนใจอย่างมากอีกมิติหนึ่งคือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเทพ อรรถบุตร, เมตตา ศิริสุข และ พัทธกษ น้อยวงศ์ (2565) เรื่องภาพตัวแทนท้องถิ่นในศิลปะสื่อผสมของ มณฑิร บัญญา ที่ระบุว่า ศิลปินการสร้างสรรคชิ้นงานศิลปะที่อ้างอิงรูปทรงศาสนา - โบราณสถาน สื่อแทนประเพณี ชุดความเชื่อที่ค่อยๆ เลือนหาย มาสู่การตีความและนำเสนอความเชื่อท้องถิ่นได้อย่างดีในการสะท้อนภาพตัวแทนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม ภาพตัวแทนของชาวไทยเชื้อสายจีนจังหวัดพิษณุโลก ล้วนถูกห่อหุ้มได้ด้วยมิติ ทั้งในเรื่องทุนทั้ง 3 มิติที่น่าสนใจคือ ทุนวัฒนธรรม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม และทั้ง 3 มิติดังกล่าวก็ไปเชื่อมร้อยกับมิติ ของสัญญาณเพื่อการบริโภคที่มีการนำวัตถุมารสร้าง ความหมายและมีการแลกเปลี่ยนในสังคมจนกลายเป็นเกาะเกี่ยวและมีมูลค่า จนกระทั่งกลายเป็นความเชื่อ (Myth) ที่เกิดขึ้นและกลายเป็นภาพตัวแทนของพื้นที่ (Fields) ของจังหวัดพิษณุโลกในกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะภาพถ่ายด้วยเทคนิคการจัดวางให้ประชาชนได้รับรู้ในที่สุด

มิติที่น่าสนใจคือ สามารถนำภูมิปัญญาและภาพตัวแทนทางศิลปะนี้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจได้ที่จะเป็นการสร้างสรรค์งานอย่างร่วมสมัยดังงานวิจัยของ วิระศักดิ์ ชัยผง และ สมคิด สุขเอิบ (2565 หน้า 277 – 289) ที่เสนอไว้ในงานวิจัยเรื่อง พิณอีสาน: การสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นงานลักษณะนำทุนวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ได้อย่างมีกระบวนการและกระตุ้นการรับรู้รวมทั้งเศรษฐกิจได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป งานวิจัยนี้ได้พบมิติของศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีการรวมตัวกันในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลกที่พบมิติที่น่าสนใจมากมาย และข้อค้นพบของการวิจัยนี้คือ การนำเทคนิคจัดวางภาพถ่าย (Manipulating) ที่มาผสมผสานกับ

งานศิลปะสามารถนำเสนอคุณค่าของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในงานศิลปะเชิงภาพถ่ายอื่นๆ ในการต่อยอดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ต่อไป

2) ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้ได้ชุดข้อมูลของการสร้างสรรค์งานศิลปะผ่านมุมมองภาพถ่ายแต่ยังมีอีกหลายมิติของการนำเสนอ เช่น คุณค่าทางสัญลักษณ์ที่ปรากฏของผนัง คุณค่าของศิลปะประเภทดนตรี คุณค่าของศิลปะประเภทรณกรรมที่สามารถขยายผลได้ในลำดับต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณจากคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม การสนับสนุนจากสาขาวิชานิติศาสตร์ สำนักศิลปะวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่างที่ให้ความอนุเคราะห์จัดแสดงผลงาน ทีมงานนักศึกษาที่ร่วมจัดทำและถ่ายทำ ตลอดจนขอพระคุณกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนพิษณุโลกที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลตลอดการวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- ปรีชา เกาทอง. (2557). แนวทางการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะ
วิชาการ. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 19(2), 9.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพฯ
- วรเทพ อรรถบุตร, เมตตา ศิริสุข และ พิทักษ์ น้อยวงศ์. (2565) ภาพตัวแทนท้องถิ่นในศิลปะสื่อผสมของมณฑลเจียง บุนมา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 41(2), 95 –102
- วีระศักดิ์ ชัยผง, สมคิด สุขเอิบ. (2565). พิณอีสาน: การสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 8(8), 277-289.
- อุทิศ ทาหอม, พิชิต วันดี, และ สำราญ ฐะตา. (2559). กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชุมชนริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 8(2), 4 – 23
- Bourdieu Pierre. (2000). [1998]. *Practical Reason: On the Theory of Action*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Jean Baudrillard. (1996). *System of Objects*. French Ministry of Culture of James Benedict Identified. New York.

Hall, Stuart. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.